

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 18 februari kl. 11 f. m. 1908.

Utlåtande i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående åtgärder för befordrandet af återinflyttning hit till landet af från riket utflyttade personer.

Lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen inom Första Kammaren n:o 16 af grefve *L. Douglas* och grefve *Raoul Hamilton* och n:o 40 af herr *Enhörning* samt inom Andra Kammaren n:o 15 af herr *Gottfr. Thavenius*, n:o 24 af herr *Per Pehrsson* i Österby, med hvilken herrar *Oscar Nylander*, *O. Alfr. Berg*, *Bernh. Eriksson*, *Theodor Adelswärd*, *J. P. Jespersen*, *Johan Ekman*, *Dan. Broström*, *Karl Hildebrand* och *Axel Ekman* instämt, n:o 141 af herr *J. A. Jonsson* i Hökhult och n:o 157 af herrar *Dan. Broström*, *Axel Ekman*, *Sixten Neiglick*, *O. Alfr. Berg*, *J. P. Jespersen*, *Per Pehrsson* i Österby, *Bernh. Eriksson*, *Oscar Nylander*, *Johan Ekman* och *Karl Hildebrand*.

Motionärerna åsyfta, herr *Thavenius* underlättande för svenskar, som hafva medborgarrätt i Amerikas förenta stater, att erhålla svensk medborgarrätt, herr *Enhörning* och herr *Broström m. fl.* utsträckning af rättigheten för svenskfödda utlänningar, som återkommit till Sverige, att i riket

förvärfva och besitta fast egendom samt idka handel eller annat näringsyrke, samt greve *Douglas* och greve *Hamilton*, herr *Pehrsson* i Österby och herr *Jonsson* i Hökhult beredande af lättnader i fråga om värnplikens fullgörande för till Sverige återkomna emigranter.

Herr *Thavenius*'
motion.

Herr *Thavenius* har i sin motion anfört följande:

»Som en stor mängd af vårt svenska folk vistas i Nord-Amerikas förenta stater, där de, ehuru många af dem förvärfvat sig en jämförelsevis god ekonomisk ställning jämte en mera utvecklade arbetsförmåga, i allmänhet hafva längtan hem till fosterjorden, är det ofafvisligen fosterlandets plikt att göra det lättare för dem att bosätta sig i hemlandet än hvad nu är förhållandet. Behjärtade män i vårt land hafva också på senare tid börjat vakna upp öfver denna frågas stora vikt och betydelse för vårt fädernesland, som äger så stora naturrikedomar, hvilka af brist på arbetskraft och rörelsekapital icke ännu kunnat tillvaratagas.

Om nu våra landsmän, som där borta i det främmande landet längta hem till fosterjorden, samlat sig ett litet kapital och därjämte lärt sig att mera intensivt arbeta, än vi i hemlandet äro vana vid, så är det ju dem, vi behöfva här hemma.

Skulle då icke fäderneslandet göra *allt* för att underlätta möjligheten för dem att återinflytta?

Enligt kungl. förordningen af den 28 febr. 1858 måste hvarje utlänning, som söker svensk medborgarrätt, först bo i landet tre år och därefter till konungen insända skriftlig ansökan, för att sedan denna bifallits, inför vederbörande myndighet aflägga tro- och huldhetsed.

Och då från denna regel intet undantag finnes för landets egna söner, som blifvit utländska medborgare, förstår hvar och en, att de vid eventuellt återvändande lätt kunna känna sig främmande och styfmoderligt behandlade af sitt fädernesland, i synnerhet som kungl. kungör. af den $\frac{3}{10}$ 1829 med rätta stadgar, att ingen, som icke är svensk medborgare, får här i landet köpa eller lagfara köp å fastighet utan att därtill först hafva erhållit Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd.

Denna lag är god, då det gäller *verkliga* utlänningar, som vilja inflytta, men om den synes återvändande *svenskar* nästan besvärlig, däröfver må ingen förundra sig.

Då det under nuvarande förhållanden bör ligga i fäderneslandets intresse att få hem så många som möjligt af sitt eget folk, böra vi väl undanröja allt, som försvårar deras hemvändande.

På grund af hvad jag här i korthet anfört, tillåter jag mig föreslå, att Riksdagen måtte besluta att i en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda frågan om underlättande för svenskar, som hafva medborgarrätt i Amerikas förenta stater, att erhålla svensk medborgarrätt; och att, sedan denna utredning blifvit gjord, för Riksdagen framlägga förslag till ny lag i detta afseende.»

Herr *Enhörning* och herr *Broström* m. fl. hafva anfört följande:

Herr Enhörnings motion.

»Sedan länge har man varit medveten om de oerhörda förluster af andlig och fysisk kraft, som emigrationen förorsakar vårt folk. Först på sista tiden har dock uppgiften att söka förebygga emigrationen och i sammanhang därmed också att befordra en återinflyttning till Sverige af våra utvandrande landsmän tillvunnit sig den uppmärksamhet den förtjänar. Det gäller nu att genom ett energiskt och planmässigt arbete söka taga igen hvad som härutinnan under årtionden försummats. Tidpunkten är den lämpligaste för att med kraft börja detta arbete. Särskildt med hänsyn till nu rådande depression inom näringslivet i Förenta staterna torde icke på länge förutsättningarna för ett framgångsrikt bedrifvande af arbetet mot utvandringen och för återinflyttningen varit så gynnsamma som för närvarande.

Genom skrivelse den 30 april 1907 om inrättande af en statens arbetsförmedlingsanstalt till tjänst för i utlandet bosatta svenskar har Riksdagen fäst uppmärksamheten vid ett medel att direkt främja en återinflyttning af utvandrande landsmän. Af ännu större betydelse torde ordnandet af en rationell jordförmedling vara. Framgången af en sådan jord- och arbetsförmedlingsverksamhet beror gifvetvis i första rummet af tillgången på jord och utkomstmöjligheter inom landet. Närmast beror den emellertid på undanröjandet af de direkta hinder för en återinvandring, som sammanhånga med bestående svensk lagstiftning. Genom motioner i båda kamrarna vid innevarande riksdag har redan uppmärksamheten blifvit fäst vid de svårigheter för återinflyttningen, som vållas af vår värnplikts- och äktenskapslagstiftning. Af icke oväsentlig betydelse härutinnan äro emellertid äfven vissa bestämmelser i fråga om gällande rätt för utländsk undersåte att besitta fast egendom och idka näring, för hvilka undertecknad härmed tillåter sig att påkalla Riksdagens uppmärksamhet.

Både i Sverige och Amerika ha svensk-amerikaner betonat, i hvilken grad deras återinflyttning till det gamla landet hindras af bestämmelserna

om att utländsk undersåte ej är berättigad att i Sverige förvärfva och besitta fast egendom eller idka handel eller annat näringsyrke utan särskildt därom meddeladt tillstånd.

Detta hinder möter utan tvifvel ett stort antal af dem, som skulle vilja återvända. Bland vårt folk i Förenta staterna råder nämligen en jämförelsevis stark håg att så fort som möjligt naturaliseras i det nya landet. Af alla svenskfödda män, som vid 1900 års folkräkning bodde inom Förenta staternas område och uppnått myndighetsåldern, lära vara endast 12 procent, som hvarken blifvit eller anmält sig vilja blifva medborgare i landet.

Från både svenskt och svenskt-amerikanskt håll har framkastats den tanken, att de fri- och rättigheter, som under en lång följd af år tillkommo norska undersåtar i Sverige, borde i lämplig utsträckning kunna tillerkännas i Sverige födda män och kvinnor, som en gång varit svenska medborgare, men blifvit utländska sådana. Kungl. förordningen om utsträckt frihet för Kungl. Maj:ts norska undersåtar att här i riket drifva näring m. m. den 4 juni 1868 innehöll bland annat följande: »Norsk man och norsk kvinna skola vara berättigade att utan särskildt tillstånd i riket vistas och sig bosätta; att reda i skepp för såväl inrikes som utrikes fart, med villkor att hufvudredaren är svensk undersåte och i Sverige bosatt, samt att besitta fast egendom under villkor, om ägaren icke tillika är här bosatt, att alltid hafva ett i orten bosatt ombud. Dessutom skola norsk man och norsk kvinna, när de äro i riket bosatta och mantalsskrifna, äga att under enahanda villkor, som för svenska undersåtar äro stadgade, idka handel eller annat näringsyrke.»

I detta sammanhang torde jämväl böra erinras om, hurusom tillfälle till erhållande af egnahemslån, enligt kungl. kungörelsen den 17 juni 1904, likaledes är afstängdt för sådana återinvandrare, hvilka ej äro svenska medborgare. Mom. 1, andra stycket, i denna kungörelse innehåller nämligen bland annat följande bestämmelser: 'Dylikt egnahemslån må ej tilldelas annan än arbetare, man eller kvinna, som är svensk medborgare.' I händelse flera eller färre af ofvan upptagna rättigheter att idka näring och besitta fast egendom skulle komma att tillerkännas i Sverige födda män eller kvinnor, som varit svenska medborgare, men blifvit utländska undersåtar, torde i sammanhang härmed äfven för dem böra öppnas möjlighet att erhålla egnahemslån.

De sålunda ifrågasatta undantagsbestämmelserna skulle gifvetvis framför allt komma att tillämpas på återinvandrande *svensk-amerikaner*. Och

det bör då erinras, att dessa i alla händelser pläga inom ganska kort tid efter återkomsten blifva upptagna till svenska medborgare och bibehålla enligt en Förenta staternas lag af den 2 mars 1907 »om medborgares exportation och deras skydd i utlandet» i allt fall icke utan vidtagande af särskilda åtgärder sin amerikanska medborgarrätt under längre tid än två år efter hitkomsten.

Då sålunda en ändring af gällande författningar i ofvan angifvet afseende skulle i hög grad underlätta återinflyttningen af till Amerika utvandrade svenskar utan att densamma kan anses medföra någon risk för missbruk, tillåter sig undertecknad härmed vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta snarast möjligt utreda, under hvilka förutsättningar och i hvilken utsträckning de rättigheter att i riket förvärfva och besitta fast egendom samt idka handel eller annat näringsyrke, som under unionen med Norge tillkommo norska medborgare, må kunna medgifvas åt till Sverige återkomna svensk-födda utländska undersåtar, och för Riksdagen framlägga på denna utredning grundade förslag.»

Grefve *Douglas* och grefve *Hamilton* hafva i sin motion anført följande:

Grefve Douglas, och grefve Hamiltons motion.

»Den 20:e dennes ingaf centralstyrelsen för nationalföreningen mot emigrationen till Kungl. Maj:t följande skrifvelse:

»På samma gång uppgiften att söka förebygga emigrationen småningom tillvunnit sig det rum på vårt aktuella reformprogram, som redan för årtionden sedan borde tillkommit densamma, har också och helt naturligt den därmed nära förbundna frågan: Huru befordra en återinflyttning till Sverige af våra utvandrade landsmän? blifvit föremål för allvarlig uppmärksamhet. Ett arbete för båda dessa uppgifters lyckliga lösning har också nationalföreningen mot emigrationen uppsatt på sitt program.

Betydelsen för vårt näringslif af en återinflyttning af svenskamerikaner torde vara allmänt erkänd. Ingen, som ägnat vårt emigrationsproblem närmare uppmärksamhet, tror, att den svenska utvandringen till Amerika kan komma att helt upphöra, åtminstone icke i en nära framtid. Den dragning, som de talrika svenskarna i Amerika utöfva på hemmavarande släktingar och vänner, är för stark och skall sannolikt äfven under de bästa ekonomiska och sociala förhållanden i Sverige förmå hålla i gång en emigration till den stora amerikanska republiken. Men utan tvifvel kan emigrationen genom energiskt och målmedvetet arbete

så begränsas, att den icke längre innebär såsom nu den allvarligaste fara för en utveckling, som svarar mot Sveriges storlek och naturliga möjligheter. En begränsad emigration kan också Sverige bära, ja, den kan rent af bli till nytta för landet, om den uppväges af en återinflyttning af svensk-amerikaner, som i de större förhållandena och det intensivare lifvet därute skärpt och vidgat blicken, fått sin energi sporrad och vunnit en erfarenhet, som Sveriges växande näringslif finge tillgodogöra sig. Då kunde den stora folkrörelsen, den svenska emigrationen innebära, bli, icke som nu en vinst för Amerika och en oerhörd förlust för Sverige, utan ett utbyte mellan de båda länderna, till fromma äfven för det senare.

Men lika afgjord som betydelsen af en återinflyttning är, lika afgjorda äro svårigheterna. Dessa äro naturligtvis först och främst af ekonomisk natur. De ligga i jordbrukets svaga expansionskraft, i industriens tröga öfvergång till stordrift. Bland sociala orsaker spelar utan tvifvel bristen på goda bostäder en särskildt stor roll. Af väsentlig betydelse är slutligen äfven skattetrycket, framför allt det kommunala.

Nationalföreningen mot emigrationen kan icke nu närmare ingå på dessa synpunkter. Den pågående utvecklingen i vårt land pekar afgjordt mot de nämnda orsakernas utplånande, och den kan i stort sedt svårigen direkt påskyndas genom några speciella statens åtgärder. Det finnes emellertid flera hinder för återinvandringen, som sammanhånga med bestående svensk lagstiftning och som utan alltför stora svårigheter böra kunna undanröjas. De ligga i vår äktenskapslagstiftning (inklusive bestämmelserna för hinderlöshet), i de bestämmelser, som reglera medborgarrätten och rätt för utländsk undersåte att i riket besitta fast egendom och idka näring, men framför allt i *värnpliktsförhållandena*. De frågor, som röra medborgarrätten, äktenskapslagstiftningen och rätt att besitta fast egendom och idka näring, äro af jämförelsevis invecklad natur — delvis också beroende af internationella konventioner — och beträffande dem är icke nationalföreningen i tillfälle att nu framkomma med några förslag. Flera af de hinder, som härutinnan möta, äro emellertid äfven med nuvarande lagstiftning icke alldeles öfverkomliga. På privat väg kan genom praktiska åtgärder göras åtskilligt för deras öfvervinnande. Så förmedlar nationalföreningen kostnadsfritt ansökningar till vederbörlig myndighet om svensk medborgarrätt, ger upplysningar och råd i frågor, som röra äktenskapslagstiftningen o. s. v. Beträffande det hinder, som värnpliktslagen reser mot en återinvandring, kan på nu angifna sätt intet åtgöras; men

detta hinder synes föreningen återigen vara af den natur, att en ändring på lagstiftningens väg torde kunna med tämlig lätthet åstadkommas.

Som bekant är en person, som utvandrat före värnpliktsålderns inträdande, skyldig att, om han återvänder till Sverige, innan han hunnit ur värnpliktsåldern, i vanlig ordning fullgöra sin värnplikt. Det är icke svårt att förstå, hvilket hinder detta skall vara för en återinvandring. Värnplikten betraktas ju dess värre ofta som en tung börda af ungt folk i 20-åren, i den spänstigaste åldern — ja, en hel del unga män lämna ju årligen landet närmast för att undkomma värnpliktsöfningarna. Men en verklig börda blir gifvetvis värnplikten, om den tvingar en man, som hunnit in i trettioårsåldern — i regel redan familjefader — att ikläda sig militärrocken och börja den besvärliga exercisen. Det är ju också, oafsedt förlusten af tid och pengar — särskildt kännbar, stundom kanske ruinerande för en familjeförsörjare i små villkor — psykologiskt fullt förklarligt, att det skall kännas ytterst besvärande för t. ex. en trettiofem-åring att stickas in i ledet bland en massa unga tjuguaringar. Alla värnpliktiges besvärligheter trycka naturligtvis tyngre 35-åringen än 21-åringen. Faktiskt är också, att en person i 30-årsåldern vanligen hyser en verklig fasa för att bli uttagen till militärtjänst. Och en svensk-amerikan, som kommit hem för att stanna, ger sig i regel genast i väg igen, så snart han blir påmind om risken att tvingas att fullgöra sin värnplikt och den amerikanska medborgarrätten icke längre skyddar honom. Det är klart, att man icke får ta någon hänsyn till den enskildes bekvämligheter i dessa stycken, om det allmännas intresse kräfver, att den enskilde uppoffrar sig. Men är det fallet här? Hvad tjänar väl försvaret på, att redan medelålders män tvingas att fullgöra värnpliktsöfningarna. Det är uppenbart, att det tillskott i försvarskraft dessa kunna ge landet icke kan vara af nämnvärd betydelse. I många fall skulle en sådan person ju redan innan han fullgjort värnpliktsöfningarna vara ur värnpliktsåldern. Man tänke sig ett fall som detta: En nittonåring utvandrar till Amerika, där han stannar i sexton år; han är trettifem år, när han kommer tillbaka och slår sig ned hemma. I två år skyddas han af den amerikanska medborgarrätten, men tages vid trettiosju års ålder ut till militärtjänst. När han väl hunnit genom repetitionsöfningarna, har han kommit ur den ordinarie värnpliktsåldern. Hvad skulle väl försvaret tjäna på en sådan värnpliktig? Naturligtvis ingenting. Men det kostar att öfva honom eller försöket kostar landet förlusten af en duktig arbetare, kanske med ett hopspardt kapital. Ty naturligtvis reser han i regel tillbaka till Amerika, innan han

hinner bli uttagen till öfningarna. Ett dylikt fall förekommer ytterst sällan i verkligheten, detta äfven därför, att en sådan person nog under en eller annan förevändning frikallades vid inskrifningsförrättningen. Men det som inte händer en trettiosjuåring, det kan hända en trettioåring med i stort sedt samma effekt: ingen vinst för försvaret, men förlust för landets näringslif.

Men på hvad sätt skall då en ändring åvägbringas? — Inskrifningsförrådningens § 29, mom. 3 lyder i de delar, som kunna ha afseende på nu föreliggande fall, sålunda:

»Sker inskrifningen af genom naturalisation till svensk medborgare upptagen utländsk man det år, hvarunder han fyller 26 år eller senare — — —, befrias han från värnplikens fullgörande i beväringen under fredstid och öfverföres — — — till landstormen.

Med »utländsk man» menar förordningen uppenbarligen i *utlandet född man*. Och detta är den vanliga tolkningen. Efter hvad föreningen har sig bekant, har det emellertid förekommit, att »utländsk man» tolkats lika med »utländsk medborgare», och att enligt denna tolkning hemvända svensk-amerikaner frikallats från öfningarna och öfverföts till landstormen. Det skulle ju då kunna synas ligga nära till hands att verkligen göra en ändring i sagda moment i nu antydd riktning, alltså i syfte att utvandrad svensk måtte i ifrågavarande afseende likställas med »utländsk man». Föreningen skulle dock knappast vilja föreslå ett sådant steg. Man får nämligen icke bortse ifrån, att vid hvarje ändring af dylik natur står man inför risken att stimulera en utvandring af unga män, som vilja undandra sig värnpliktsöfningarna och som utvandra i den afsikten att efter uppnådda 26 år resa tillbaka — en afsikt, som måhända i de flesta fall icke ens kommer att realiseras. Helt kan ju den risken icke afvärjas, och någon risk måste man måhända stå, men det gäller att göra den så liten som möjligt.

Föreningen skulle för sin del närmast vilja föreslå, att den bestämmelse infördes, att svensk man, som från riket afflyttat före fullgjorda värnpliktsöfningar och återkommer till landet efter fyllda 26 år, må kunna efter ansökan af Eders Kungl. Maj:t frikallas från öfningarna. Härigenom torde den ofvan berörda risken reduceras till det minsta möjliga. Eders Kungl. Maj:t behåller i hvarje enskildt fall pröfningsrätten och kan därvid taga hänsyn till ansökarens förmögenhetsförhållanden, om han redan är familjeförsörjare o. s. v. Naturligtvis får han icke tidigare ha för värnplikens skull olofligen lämnat landet.

Föreningen tillåter sig erinra om, att det redan finnes en bestämmelse, enligt hvilken Eders Kungl. Maj:t meddelar värnpliktig tillstånd att från riket *afflytta*. Uppgiften skulle alltså vara att, så att säga, supplea denna bestämmelse med en ny, enligt hvilken Eders Kungl. Maj:t kunde också åt utvandrad, som önskar i riket åter *inflytta*, bevilja viss lättnad i värnplikten. Ur det allmänna intressets synpunkt bör den senare möjligheten till dispens gifvetvis vara långt mer befogad än den förra. Det allmänna intresset torde bjuda att frikalla från värnpliktsöfningarna den öfverårige invandraren, som till ringa nytta är för försvaret, men genom arbete, erfarenhet och kapital kan betyda mycket för näringslivet, medan det snarast synes ställa sig afvisande mot krafvet på befrielse från värnplikten för de unga, som vårt försvar alltför väl behöfver. Men hittills synes man ha tänkt mindre på det allmänna intresset än individens bekvämlighet i dessa stycken. För den unge värnpliktige, som önskar resa ur landet, finnes det undantagsbestämmelser — Eders Kungl. Maj:t beviljar årligen hundratals ansökningar om tillstånd för värnpliktige att få från riket *afflytta*. Men den hemvändande svensk-amerikanen, som vårt produktiva arbete behöfver lika väl som vårt försvar behöfver den unge värnpliktige, har man inga möjligheter att frikalla från en faktisk värnpliktstunga, som nästan ofelbart drifver honom åter ur landet.

Den förlust af försvarskraft, som möjligen kan uppkomma genom den anordning föreningen härmed tillåtit sig förorda, bör, såsom ofvan framhållits, vida öfvervägas af den vinst en återinvandring tillfört vårt produktiva arbete. Skulle emellertid denna förlust anses böra på något sätt kompensera försvaret själf, då vill föreningen för sin del ifrågasätta, huruvida icke detta kunde ske på den väg, att förbudet för värnpliktig att utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd utvandra, blefve utsträckt att gälla äfven ynglingar mellan t. ex. 17 och 21 år. För den enskilde blefve en tillstramning i detta hänseende visserligen mången gång besvärande, men ur riksintressets synpunkt torde det väl knappast lida något tvifvel, att icke densamma vore befogad gentemot unga män, som fosterlandet påkostat en dyrbar uppfostran, men som vilja, såsom det synes, närmast af bekvämlighet och ovilja mot några månaders strapatser och disciplin undandraga sig värnpliktsbördan.

Föreningen har härmed velat draga de antydde frågorna inför Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Föreningen har själf under sin korta verksamhet redan tvungits att taga ställning till desamma. Det är föreningens öfvertygelse, att ett af de första villkoren att få till stånd en återinvandring

i nämnvärd omfattning är lättad i berörda värnpliktsafseende. Men ju förr denna kan genomföras, dess bättre. Den rådande krisen i Förenta staterna har skapat en konjunktur för återinvandringens befordrande, som sannolikt icke snart återkommer. Men äfven med den bästa vilja kan föreningen icke, såsom den skulle önska, utnyttja denna konjunktur. Värnplikten är det hinder, som vanligast möter.

Dess bättre synes emellertid en ändring härutinnan kunna komma till stånd utan att långa förarbeten och utredningar behöfva tillgripas. — Som prof på stämningen bland svensk-amerikanerna har föreningen tillåtit sig att här som bilagor närsluta afskrifter af några af de talrika skrivelser föreningen i det ifrågavarande ämnet mottager.

Utän tvifvel skulle med öppnandet af den af föreningen föreslagna möjligheten för immigrant att bli frikallad från värnpliktsöfningarna återinflyttningen af svensk-amerikaner afsevärdt ökas. Och anse vi detta för ett önskemål, så måste vi också vara beredda att vilja vägarna till dess realiserande, i den mån detta kan ske utan att några riksintressen åsidosättas. Såsom föreningen tror sig ha visat, är det i detta fallet så, att inga sådana intressen skadas utan tvärtom i stort sedt befordras.

Och får föreningen med hänvisning till det ofvan sagda härmed i underdånighet framhålla, det Eders Kungl. Maj:t ville taga den af föreningen berörda frågan i öfvervägande och, därest den synes Eders Kungl. Maj:t vara af den art att påkalla Riksdagens ingripande, om möjligt redan till årets Riksdag afgifva förslag till lättnader i värnplikten för återinvandrare.»

På grund af de i ofvanstående skrifvelse anförda skälen tillåta sig undertecknade härmed vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta vidtaga åtgärder för att, i den mån och på det sätt det kan finnas lämpligt, lättnader i fråga om fullgörande af vapenöfning i fredstid må kunna beredas till Sverige återkomna svenskfödda undersåtar, som icke fullgjort sina värnpliktsöfningar.»

Herr Pehrsson i Österby motion.

Herr Pehrsson i Österby har i sin motion anført följande:

»En stark strömning att söka 'bevara svenskarne åt Sverige' har under de senaste åren gått genom vårt folk. En yttring bland andra häraf var Riksdagens skrifvelse den 30 april 1907 rörande inrättande af en statens arbetsförmedlingsanstalt till tjänst för i utlandet bosatta svenskar.

I samma mån som vårt lands näringslif erbjuder rikare utkomst

möjligheter, ökas antalet af utomlandssvenskar, som vilja återvända till fäderneslandet. Vissa legislativa och administrativa förhållanden lägga emellertid ej oväsentliga hinder i vägen för en sådan återinvandring. En af de omständigheter, som afhålla många män i sin bästa kraft från att återvända och stanna i hemlandet, är skyldigheten att *äfven vid mera framskriden ålder* fullgöra värnpliktsöfningarna. Denna skyldighet kvarstår nämligen till och med 40 års ålder. Erfarenheten visar oförtydbart, att denna svårighet är en af de faktorer, som mest motverka en återinvandring. Exempel skulle kunna anföras på, huru detta hindrat många, som det skulle ha varit till gagn för hemlandet att få åter, från att komma tillbaka, och många som redan återvändt med afsikt att stanna ha drifvits till ny utvandring, när den tidpunkt nalkades, att det förvärfvade utländska medborgarskapet icke längre fritog dem från skyldigheten att fullgöra vapenöfningarna. Detta gäller i alldeles särskild mån familjeförsörjare, för hvilka det oftast är totalt omöjligt att på samma gång de deltaga i de långvariga öfningarna underhålla hustru och barn genom sitt arbete.

Det torde vara mycket tvifvelaktigt, om dessa, som utvandrat före värnpliktsålderns inträdande och som återvända vid t. ex. 30 års ålder kunna i beväringen medföra någon afsevärd tillökning i landets försvarskraft. I hvarje fall torde, utan att taga i betraktande kostnaderna för deras vapenöfning, den förlust, försvaret genom deras frikallande skulle göra, mer än uppvägas af det tillskott af i utlandet ofta under hård kamp för utkomsten tränad arbetsduglighet, som de skulle tillföra vårt näringslif.

Och denna synpunkt blir så mycket mer beaktansvärd, då man måste räkna med, att de allra flesta af dessa under nuvarande förhållanden alls icke komma tillbaka.

Kungl. Maj:t har med nuvarande lagstiftning rätt att meddela värnpliktig tillåtelse att afflytta från riket, och intet hinder att lämna landet finns för den vuxna ungdom, som ännu icke inträdt i värnpliktsåldern. Så mycket större skäl synes då föreligga, att Kungl. Maj:t finge möjlighet att också öppna fosterlandets dörrar för de värnpliktige, som vilja komma tillbaka, men hvilkas förhållanden icke medgifva fullgörandet af vapenöfningarna.

Det skulle därför vara synnerligen betydelsefullt, *om i utlandet naturaliserade, i Sverige födde män, hvilkas återbördande kunde anses lända riket till gagn, och som icke olofligt utflyttat ur landet, kunde på därom*

gjord särskild ansökan, där Kungl. Maj:t så pröfvar skäligt, frikallas från värnpliktens fullgörande i beväringen i fredstid.

Hvilka närmare bestämmelser, som därvid böra fastställas, förutsätta närmare utredning, och tillåter jag mig endast att framställa några synpunkter för frågans bedömande.

Vissa nu gällande bestämmelser peka mot, att denna tankegång icke är främmande för vår nuvarande lagstiftning. »Utländsk man» har redan nu rätt till sådan befrielse. *Inskriftningsförordningen § 29 mom. 3* säger därom: »Sker inskrifningen af genom naturalisation till svensk medborgare upptagen utländsk man det år, hvarunder han fyller 26 år, eller senare eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort längre tids militärtjänst, än den i § 27 mom. 1 värnpliktslagen föreskrifna, befrias han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid och öfverföres enligt hvad i mom. 2 ofvan säges till landstormen».

På vissa håll torde denna bestämmelse tillämpas så, att »utländsk man» tolkas såsom »utländsk undersäte». Att utan vidare öfverflytta dessa bestämmelser på svenskfödd, återinvandrad man torde dock ha sina betänkligheter, oafsedt det olämpliga uti att en sådan bestämmelse godtyckligt tillämpas på olika sätt af olika myndigheter.

Det kunde blifva en flitigt använd, bekväm utväg att genom några få års vistelse i utlandet undandraga sig fullgörandet af en för landet ytterst betydelsefull medborgerlig plikt. För att förhindra ett sådant missbruk och afvärja den fara, som därigenom kunde uppstå för landets värnkraft, torde olika vägar kunna tänkas. Ett sätt vore, att åldersgränsen sattes högre för de inflyttade, som skulle kunna befrias från vapenöfningarnas fullgörande. Man skulle därvid kunna tänka sig en ålder af fyllda 30 år eller, om denna åldersgräns skulle anses för låg, det år, hvarunder den inflyttade skulle, om han i vanlig ordning fullgjort sina vapenöfningar, ha öfverflyttats från beväringen till landstormen, eller det år, hvarunder han fyller 33 år.

Häremot kan det med fog invändas, att de skäl, som föranledt, att åldersgränsen för »utländsk man», som skall kunna öfverflyttas till landstormen, satts till det 26:te året, gälla i lika måtto inflyttad svenskfödd man, som är utländsk undersäte.

Ett annat sätt vore, att bestämmelsen (i inskrifningsförordningens 138 §), att värnpliktig, som tillhör beväringen, skall för att få utflytta ur riket begära tillstånd hos Kungl. Maj:t, blefve i lag utsträckt äfven till ynglingar i åldern t. ex. 18—20 år.

Betänkligheter kunna måhända framdragas äfven mot en lösning på denna väg.

Den redan en gång för »utländsk man» fastställda åldersgränsen torde dock kunna fasthållas, om samtidigt bestämmes, att den återinflyttade skall ha vistats en viss tidsperiod i utlandet. Sättes denna tid till exempelvis 8 à 10 år, så torde faran för att man skulle begagna denna bestämmelse för att undgå beväringsofningarnas besvärligheter vara undanröjd. De torde vara lätt räknade, som vilja köpa den lättnaden med så lång tids expatriering. Och Kungl. Maj:t skulle i hvarje fall äga att pröfva de omständigheter, som talade för en frikallelse.

I samband med nu framlagda förslag må nämnas, att allmänna svenska prästföreningen, som vid talrikt besökt möte för hela landet i Uppsala föregående år behandlat med utvandringen och återinvandringen sammanhängande spörsmål, uttalat sig i nu antydd riktning. Prästerskapet kommer ju genom sin ämbetsutöfning i nära beröring både med utvandrare och återinvandrare.

Likaledes har nationalföreningen mot emigrationen i en till Kungl. Maj:t den 20:e dennes inlämnad skrifvelse, som jag tillåter mig att såsom bilaga tillfoga, på grund af erfarenheter i dess arbete, gjort en liknande hemställan.

På grund af hvad jag sålunda anført tillåter jag mig vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta vidtaga åtgärder för att i den mån och på det sätt det kan finnas lämpligt lättnader i fråga om fullgörande af vapenöfning i fredstid må kunna beredas till Sverige återkomna svenskfödda utländska undersåtar, som icke fullgjort sina värnpliktsöfningar.»

Herr *Jonsson* i Hökhult har i sin motion anført följande:

»Många af vårt lands söner och döttrar hafva emigrerat till främmande land och därigenom beröfvat oss den arbetskraft, som genom deras födelse och uppfostran i vårt land bort komma detta till del och hvarmed de bort känna sig pliktiga att bidraga till främjandet af dess välstånd, utveckling och försvar. Nationens största rikedom är folket och dess arbetskraft och utvecklingsförmåga.

Vi kunna helt naturligt icke i längden tåla, att våra bästa krafter strömma bort från vårt eget land, som så väl behöfver all sin kraft för egen del. Att finna något verksamt och lämpligt medel, som kan hämma denna kraftöfverföring till främmande land, är dock icke lätt.

*Herr Jonssons
i Hökhult mo-
tion.*

Befolkningsstatistiken visar, att bland de emigrerade finnes ett betydligt antal ynglingar, som ännu ej inträdt i värnpliktsåldern och således ej fullgjort sin värnplikt. Jag vill i detta afseende anföra endast uppgifterna för ett par af de senaste åren. Vid början af år 1903 funnos 45,564 män, som påföljande år uppnådde värnpliktsåldern. Af dessa utvandrade under året 2,547 stycken. Vid början af år 1905 funnos 47,242 män, som påföljande år voro värnpliktsskyldiga. Af dem emigrerade under året 1,723. Ett liknande förhållande äger rum hvarje år. Af ofvan nämnda statistik finner man äfven, att många emigrera ännu tidigare, d. v. s. före 20 års ålder. Det är också många, som olagligen emigrera sedan de inträdt i värnpliktsåldern och ej fullgjort värnplikten. Men det är knappast möjligt att få någon uppgift på hur många de äro.

Det kännes svårt för oss att lämna våra söner, som blifvit födda och uppvuxit hos och ibland oss, till främmande land. Vi hafva offrat mycket för deras uppfostran och skolundervisning, som utlandet sedan får draga fördel af. Hvilket stort värde för landet representerar icke hvar och en af dem, när de lämna detsamma? Hvilken förmögenhet tillföres icke främmande länder till stor förlust för vårt eget land? De, som utvandra vid denna ålder, äro vanligen friska, starka och begåfvade ynglingar och alltså vapenföra. De, som däremot sakna dessa egenskaper, stanna vanligen hemma.

Man har de senaste åren börjat att tänka på att göra något för att få tillbaka så många som möjligt af vårt lands forna barn, som dragit ut till främmande land. Detta är en stor nationell uppgift, hvilken kan främjas äfven därigenom, att sådana hinder röjas undan, hvilka möjligen hålla våra barn borta från sitt fädernesland och hvilkas undanröjande på samma gång ej kan blifva till skada för vårt eget land.

Det skulle vara af stort värde för oss att få tillbaka så många som möjligt af vårt lands söner och döttrar, som lämnat fosterlandet, och att få skörda frukterna af deras arbetsförmåga och af deras praktiska insikt och duglighet, som de utan tvifvel i främmande land inhämtat och som skulle blifva vårt land till gagn på många områden, särskildt vid grundläggande af nya företag. Vi böra därför göra allt hvad vi kunna för att återfå våra barn åt Sverige. De skulle säkert återkomma med ännu större arbetslust än de hade, när de lämnade oss.

Enligt uppgifter från olika håll torde många af vårt lands söner, som emigrerat och ej fullgjort sin värnplikt, innan de lämnade foster-

landet, vara hågade att återvända, om ej skyldigheten att fullgöra värnplikten stode kvar, när de återkomme. Det är motbjudande för dem, när de kommit till mannaåldern, att träda i kronans tjänst för att tillsammans med en del ynglingar fullgöra värnplikten, och på grund däraf stanna de hellre kvar i det främmande landet.

Jag tror ej, att vårt land skulle göra någon afsevärd förlust för försvaret, om sådana personer, som ej fullgjort sin värnplikt, innan de emigrerade, vid återkomsten till fäderneslandet blefve befriade från denna skyldighet några år tidigare, än de nu blifva. Däremot skulle det i mer än ett afseende innebära en stor vinst för vårt försvar, om de återbördades till fosterlandet.

Den eftergift, som vi utan fara för vårt försvar kunna göra i fordringarna för dem, som vistas utrikes och ej fullgjort sin värnplikt, synes mig ligga däri, att om en sådan person återkommit och vunnit svensk medborgarerätt, måtte han från och med det år, han uppnår trettio års ålder eller om det kan vara lämpligare det år han fyller trettiofyra, då han, om han varit i landet och fullgjort sin värnplikt skulle öfverförts i landstormen, blifva frikallad från värnpliktens fullgörande i beväringen.

Enligt värnpliktslagen kunna i vissa fall de värnpliktige, då uppskof meddelats, till det år, under hvilket 24 års ålder uppnåtts, frikallas från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

Då våra söner i ett främmande land kommit till den ålder, att de enligt nu gällande bestämmelser vid ett återvändande ej äro skyldiga fullgöra värnplikt, hafva de redan varit borta så länge, att de hunnit blifva mera förbundna med det nya landet och dess förhållanden och därför äro mindre hågade att återvända.

Å andra sidan tror jag ej, att man behöfver befara, att någon på grund af en sådan eftergift som den antydda skulle emigrera endast för att komma undan värnpliktens fullgörande med beräkning att återvända efter denna tid. Jag tror ej, att någon är hågad att gå i frivillig landsflykt under flera år för ett sådant syfte.

Det är många skäl, som tala för, att vi här böra göra hvad vi kunna för att därigenom återförvärfva någon af dem, som en gång hafva varit våra. Vi skulle göra en stor vinst enbart genom hvad de hemförde i kapital, men största vinsten skulle ej ligga däri utan i hvad de inhämtat af utlandets arbetsmetoder och företagsamhet på olika områden.

Lika förlustbringande som emigrationen är för landets näringar, lika vinstgifvande skulle en immigration blifva för landet och dess näringslif. Det skulle äfven stärka vårt lands arbetskraft för framtiden genom befolkningens ökning. Hvad vi framför allt behöfva är, att vårt land blir rikt befolkadt, i all synnerhet som nya förvärfskällor uppstå i vårt land, hvilka behöfva tillvaratagas, så att vi må kunna utnyttja allt hvad vårt land har att bjuda på.

Det förekommer alltemellanåt, att söner af vårt land, hvilka ej fullgjort sin värnplikt, återvända till fosterlandet och hafva beslutat sig för att stanna hemma och inrättat sig därefter. De blifva sedan inkallade för att fullgöra sin värnplikt. Men som en del af dessa då redan uppnått en ålder af emellan trettio och fyratio år och därför icke vilja underkasta sig denna skyldighet, återvända de till det främmande landet igen. Så förlora vi både dem och deras efterkommande.

Jag håller alltså före, att befrielse från värnpliktens fullgörande bör medgifvas sådana svenska män som från riket afflyttat före fullgjorda värnpliktsöfningar, men återkommit och vunnit hemorts rätt vid fyllda 30 eller 33 år och därefter. Dessa personer skulle visserligen därigenom komma att intaga en mera gynnad ställning än andra, som stannat kvar i hemlandet och fullgjort sin värnplikt. Det torde därför vara skäligt, att de såsom vederlag för den förmån, som de genom den här ifrågasatta befrielsen skulle komma att erhålla, till beväringsskapets invalid- och pensionsfond erlægga en lämplig afgift af t. ex. 200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att med hänsyn till i hvarje fall förekommande omständigheter antingen höja eller nedsätta detta belopp med 100 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag värdsamt föreslå, att Riksdagen behagade besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, huruvida icke svensk man, som från riket utflyttat till främmande land före fullgjorda värnpliktsöfningar, men som återkommer till fäderneslandet och förvärfvar svensk medborgarrätt, måtte efter uppnådd viss ålder kunna frikallas från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Det ligger i öppen dag, att emigrationen varit och är ett betydande hinder för vårt lands utveckling och förkofran. Under de senare åren har också uppmärksamheten alltmer riktats på den fara emigrationen innebär för vårt land, och såväl från enskildt håll som från statsmakternas sida hafva krafter satts i gång för erhållande af botemedel mot densamma. Ett bland dessa medel är det nu ifrågasatta, att söka verka för en återinflyttning till det gamla hemlandet och att därvid, i den mån det kan anses behöfligt och lämpligt, undanröja tilläfventyrs bestående mera yttre hinder för en återinflyttning hit. Att äfven Riksdagen för sin del beaktat just den vinst, som skulle tillföras vårt land, om en del af dess forna söner återförvärfvades åt hemlandet, har Riksdagen, såsom af motionärerna erinrats, ådagalagt bland annat genom sin sistlidet år i skrifvelse till Konungen gjorda anhållan om utredning och förslag rörande inrättande af en statens arbetsförmedlingsanstalt för utomlands bosatta svenskar.

*Utskottets yt-
rande.*

I nu ifrågavarande motioner har uppmärksamheten riktats på en del af de hinder mot återinflyttningen, som enligt motionärernas mening förefinnas, i det att åtgärder påyrkats *dels* af herr Thavenius för underlättande af återförvärfvandet just af den svenska medborgarrätt, som under vistelsen utomlands kanske förlorats, men hvars ägande, här såsom i andra land, ju är ett villkor för erhållande och utöfvande af åtskilliga rättigheter, *dels* af herr Enhörning och herr Broström m. fl. för underlättande direkt af förvärfvet af vissa dylika rättigheter, nämligen rätt att förvärfva och besitta fast egendom och att idka handel eller annat näringsyrke, *dels ock* af grefve Douglas och grefve Hamilton samt herr Pehrsson i Österby och herr Jonsson i Hökhult för understödjande af en återinflyttning genom ändring af gällande regler i fråga om vapenöfnings fullgörande i fredstid af värnpliktige, som efter afflyttning från riket hit återkommit. En af motionärerna, herr Thavenius, har härvid begränsat sig till personer, som utflyttat till Amerikas förenta stater, medan öfriga motionärer haft för ögonen alla till främmande land utflyttade svenskar.

Utskottet vill till en början behandla de förstnämnda frågorna om återförvärfvande för återkommande emigrant af svenskt medborgarskap samt rättigheten att förvärfva fast egendom eller idka näring. Därefter ämnar utskottet taga i skärskådande frågan om återinflyttades skyldigheter i värnpliktsafseende.

I konventionen mellan Sverige—Norge och Amerikas förenta stater af den 26 maj 1869 angående utflyttade personers nationalitet, artikel III, har förklarats, att, om en medborgare i det ena landet, som blifvit inom

*Medborgar-
skap.*

det andra såsom medborgare erkänd, åter bosätter sig i sitt ursprungliga hemland, kan regeringen i detta sistnämnda land på hans egen ansökning och under de villkor, denna regering finner lämpligt föreskrifva, åter upptaga honom till medborgare. I protokollet till samma konvention, afdelning III, har med afseende å konventionens tredje artikel den närmare förklaring gifvits, att om en svensk undersåte, som blifvit naturaliserad såsom medborgare i Nordamerikas Förenta stater, ånyo bosätter sig i Sverige, utan afsikt att återvända till Amerika, skall han af de förenade staternas regering anses hafva afstått från sitt amerikanska medborgarskap. Afsikt att icke återvända till Amerika skall anses förefinnas, när den sålunda naturaliserade personen uppehållit sig mer än två år i Sverige.

De af svenska staten för naturalisation uppställda allmänna förutsättningar innefattas i den af motionärerna omförmälda Kungl. förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare.

Det torde kunna ifrågasättas, huruvida, i och med det att den amerikanska medborgarrätten upphör på grund af bosättning i Sverige och genom två års vistelse härstädes ådagalagd afsikt att icke återvända till Amerika, det svenska medborgarskapet af sig själf utan vidare åtgärd för naturalisation här i landet återvinnes. Utskottet har inhämtat, att en sådan uppfattning i vissa afseenden, t. ex. i fråga om skyldighet att fullgöra värnplikt, gjort sig gällande i praxis, under det i andra afseenden en såsom amerikansk medborgare återkommen svensk utvandrare, äfven om han efter inflyttningen vistats två år i Sverige, af myndigheter här i landet ansetts icke kunna behandlas såsom svensk undersåte, förrän han på därom gjord ansökning genom vederbörligt beslut upptagits till medborgare i landet. I allt fall anses, enligt hvad som meddelats utskottet, den i förenämnda förordning af den 27 februari 1858 meddelade bestämmelsen om tre års vistelse i landet såsom villkor för naturalisation af Kungl. Maj:t aldrig utgöra hinder för svensk-amerikans upptagande till medborgare här, oaktadt någon viss tid icke förflutit från återinflyttningen hit. Man lär vid frågans afgörande taga hänsyn till vistelsen i Sverige före utflyttningen. Enligt förordningen kan emellertid medborgarrätt beviljas inflyttad person, oberoende af hvilken tid, som förflutit efter inflyttningen, om hans upptagande till svensk medborgare finnes för riket medföra gagn.

Vid nu anmärkta förhållanden och då det endast i sällsynta undantagsfall och af särskilda skäl kan ifrågakomma, att ansökan om medborgarrätt i Sverige af från Amerikas förenta stater återkommen svensk-

född person afslås, synes det utskottet, som om något behof af ändring i hvad som för närvarande gäller i förevarande afseende icke förefinnes. Utskottet kan därför icke förorda bifall till herr Thavenius' motion.

Beträffande därefter de i herr Enhörnings och herr Broströms med flere motioner berörda frågorna om utsträckning af rättigheten för till Sverige återkomna svenskfödda utländska undersåtar att i riket förvärfva och besitta fast egendom samt idka handel eller annat näringsyrke torde några afsevärda olägenheter, som vore i behof att afhjälpas, såvidt utskottet kunnat inhämta, icke i praktiken hafva framträd. För öfrigt är det, såsom ofvan visats, i fråga åtminstone om det stora flertalet härifrån utflyttade, nämligen svensk-amerikanerna, ej förenadt med sådan omgång att återförvärfva förlorad medborgarrätt här i landet och därmed erhålla de rättigheter i sagda afseenden, som tillkomma en svensk medborgare, att den, som önskar kvarstanna här, däraf skäligen bör känna sig afskräckt. Är fråga om förvärf af fast egendom och föredrager den inflyttande att, med bibehållande af sin utländska medborgarrätt, enligt kungl. kungörelse den 3 oktober 1829 söka Kungl. Maj:ts tillstånd att förvärfva och besitta den fasta egendomen, kan äfven då risken, att ansökningen skall afslås, ej vara annat än synnerligen obetydlig. Hvad beträffar rätten att idka handel eller annat näringsyrke är äfven en svensk medborgare underkastad vissa villkor för att erhålla denna befogenhet samt måste göra anmälan hos vederbörande myndighet. Och enligt den af motionärerna åberopande kungl. förordningen den 4 juni 1868 angående utsträckt frihet för Kungl. Maj:ts norska undersåtar att här i riket drifva näring m. m. tillförsäkrades visserligen norsk man och kvinna rätt att under enahanda villkor som svenska undersåtar idka handel eller annat näringsyrke, men endast under förutsättning, att de voro i riket bosatta och mantalsskrifna.

*Rätt att för-
värfva fast
egendom
m. m.*

Ehuru utskottet lifigt behjartar vikten och nyttan däraf, att personer med kärlek till hembygden och med vidgad erfarenhet från utlandet såsom näringsidkare förlägga sin verksamhet hit till landet, kan likväl icke utskottet för sin del finna, att nu gällande bestämmelser angående utlänningar i allmänhet behöfva modifieras till förmån för återkomna svenskfödda utländska undersåtar. Bosätta de sig verkligen härstädes och blifva här mantalsskrifna, är den naturliga vägen för att vinna samma näringsrätt som svenska undersåtar den, att de söka återvinna sin svenska medborgarrätt; och vilja de ej underkasta sig hvad som därför erfordras, är deras samhörighet med det gamla fäderneslandet icke större, än att de

böra underkastas samma bestämmelser som andra utlänningar. Eljest kunde lätt den tidigare egenskapen af svensk medborgare blifva ett medel för att tillskansa utländska intressen förmåner, som vårt land är skyldigt söka bevara åt sina egna undersåtar.

Värnplikt.

Utskottet öfvergår nu till den, för det syfte samtliga motionärerna vilja nå, enligt utskottets mening ojämförligt viktigaste bland de förevarande frågorna, nämligen den i grefve Douglas' och grefve Hamiltons samt herr Pehrssons i Österby och herr Jonssons i Hökhult motioner afsedda frågan om befordrande af en återinvandring till Sverige genom åstadkommande af lättnader i värnpliktsafseende för hit till landet återflyttande män i värnpliktsåldern.

För närvarande synes i detta afseende gälla följande:

I 2 § värnpliktslagen den 14 juni 1901 stadgas, att för den, som förvärfvar svensk medborgarrätt det kalenderår, under hvilket han fyller 21 år, eller därefter, inträder värnplikten från och med det år, som infaller näst efter det han förvärfvat nämnda rätt. Enligt 5 § 3 mom. samma lag äger Konungen meddela närmare bestämmelser i fråga om lagens tillämpning beträffande sådan värnpliktig.

I 138 § af förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m. den 5 december 1901 har Konungen föreskrifvit, att om värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad, önskar för vinnande af bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter erhålla tillstånd att afflytta från riket, har han att därom ingifva ansökan, ställd till Konungen, som i ärendet meddelar beslut.

Beträffande skyldigheterna vid återkomst till Sverige stadgas i 4 § samma förordning, att i mantalslängden för hvarje år skola bland andra såsom inskrifningsskyldige angifvas de svenska medborgare öfver 21 år, som vid senaste inskrifningsförrättning erhållit uppskof med inskrifningen eller antecknats såsom frånvarande, äfvensom de under föregående året genom naturalisation till svenska medborgare upptagna utländske män i värnpliktsåldern, hvilka icke förut blifvit inskrifna och icke under det år längden afser uppnå 41 års ålder. Vidare heter det i förordningens 29 § mom. 3: »Sker inskrifningen af genom naturalisation till svensk medborgare upptagen utländsk man det år, hvarunder han fyller 26 år, eller senare, eller kan han med intyg styrka, att han i utlandet gjort längre tids militärtjänst, än den i § 27 mom. 1 värnpliktslagen föreskrifna, be-

frias han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid och öfverföres enligt hvad i mom. 2 ofvan sägs till landstormen.»

En svenskfödd värnpliktig, som ej undergått inskrifning och som utflyttat ur riket, men icke förvärfvat utländsk medborgarrätt, blir alltså, så snart han återkommit till Sverige, skyldig undergå inskrifning, såvida han ej det år, då inskrifningen sker, uppnår 41 års ålder. Han inskrifves därvid i beväringen, försåvidt ej, i händelse han öfverskridit 33 års ålder, hans skyldighet att tjänstgöra där till följd af beviljad uppskof eller laga förfall får anses hafva gått till ända. Såsom laga förfall räknas icke att hafva afflyttat från riket, äfven om det sker med sådant tillstånd, som omtalas i förenämnda 138 § inskrifningsförordningen.

Har åter en svenskfödd man, medan han vistats utrikes, där vederbörligen förvärfvat medborgarrätt, äro hans skyldigheter i värnpliktsafseende enligt förenämnda stadganden svårare att fullt klart bestämma. Tyder man det i berörda 29 § 3 mom. inskrifningsförordningen förekommande uttrycket »utländsk man» såsom liktydigt med utländsk medborgare, blir en person, som utflyttat härifrån landet och återkommer såsom medborgare i annat land samt vid 26 års ålder eller senare *genom naturalisation* upptagits till svensk medborgare, befriad från värnpliktens fullgörande i beväringen och inskrifves i landstormen. Anser man åter sistnämnda § tillämplig endast å utrikes född man — man, som förut icke ägt svensk medborgarrätt — kommer det för frågan, huru den härifrån landet utflyttade skall såsom värnpliktig inskrifvas, då han återvändt, att sakna betydelse, om han under sin bortovaro förvärfvat utländsk medborgarrätt eller icke. Någon utbildad praxis med afseende å tolkningen af det nämnda uttrycket lärer, såvidt utskottet kunnat inhämta, icke förefinnas. Så mycket lärer emellertid vara fastslaget, att en svenskfödd man, som på grund af förenämnda konvention med Nordamerikas förenta stater af den 26 maj 1869 förvärfvat medborgarrätt i Förenta staterna, icke ansetts kunna, då han hit återvändt, hänföras under 29 § mom. 3 inskrifningsförordningen, utan har han, då de i konventionen omförmälda två åren förflutit från hans återkomst från Amerika, ansetts skyldig undergå inskrifning i beväringen, såvida han ej redan dessförinnan på därom gjord ansökning vederbörligen naturaliserats till svensk medborgare, i hvilken händelse han, så snart det skett, underkastas enahanda skyldighet.

Af hvad nu anförts torde vara tydligt, att gällande bestämmelser i det förevarande ämnet ur de synpunkter, hvarifrån motionärerna utgå, icke äro tillfredsställande. Det är visserligen sannt, att en statsborgare

icke utan fullgoda skäl bör få undandraga sig de plikter, hans land af honom kan fordra, men å andra sidan bör väl samhällets anspråk i fråga om värnpliktens fullgörande icke gå längre än som är förenligt med andra samhällsintressen af enahanda betydelse. Att en person, som från inträdet i värnpliktsåldern haft sin verksamhet i främmande land, under normala förhållanden skall vara underkastad full värnplikt, när helst han före öfverskridna 40 år återvänder till hemlandet, torde, såsom af motionärerna anmärkts, i allt fall samhällets behof af försvarskraft icke påfordra. Då därjämte, såsom motionärerna också framhållit, erfarenheten synes gifva vid handen, att alltför många, som eljest icke skulle tveka att vända tillbaka till hemlandet, inför utsikten att inkallas till en längre tids vapenöfning, afhålla sig från att hit återvända, för att kanske för alltid kvarstanna i det främmande landet, anser sig utskottet för sin del böra förorda en snar ändring af de i det förevarande ämnet gällande bestämmelser, hvilka för öfrigt synas utskottet sakna önskvärd klarhet och bestämdhet.

Det gäller då att träffa föreskrifter, som å ena sidan garantera mot missbruk och å den andra blifva effektiva för det ändamål, man önskar nå.

Utskottet, som för sin del icke kan godkänna den af herr Jonsson i Hökhult anvisade utvägen att låta lindring i värnplikten vara beroende på erläggande af någon penningafgift, anser, att en bestämd tid bör fastslås, efter hvars förlopp den, som ej olofligen afflyttat ur riket samt hit återkommit, under alla omständigheter bör erhålla viss i lagen bestämd lindring i det förevarande hänseendet, och bör denna lindring, eventuellt befrielse, enligt utskottets mening komma den återvändande till godo, oberoende af i hvilket främmande land han vistats, och, så långt möjligt, oberoende af huruvida han blifvit främmande stats undersåte eller ej. Tiden synes utskottet lämpligast böra sättas till 8 år från tidpunkten för utvandringen, och bör i dessa åtta år eventuellt inräknas den tid, som vistelsen i landet måste fortvara, innan den medborgarrätt, som kan vara förvärfvad i annat land, förlorats. Därjämte synes det utskottet, att, i öfverensstämmelse med hvad som för närvarande gäller beträffande »utländsk man» enligt 29 § 3 mom. inskrifningsförordningen, bör fordras, att den återinflyttade senast det år, hvarunder inskrifningen sker, uppnår 26 års ålder. Skulle jämväl i andra fall särskilda omständigheter påkalla lindring, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att pröfva och afgöra, i hvad mån sådan bör medgifvas.

I fråga om män af utländsk börd, hvilka i värnpliktsåldern blifvit svenska medborgare, synes, hvad som angående dem enligt sistnämnda stadgande för närvarande gäller, böra förblifva gällande.

På grund af hvad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa:

1:o att herr Thavenius' förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

2:o att ifrågavarande, af herr Enhörning och herr Broström med flere väckta motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o att Riksdagen, med anledning af grefve Douglas' och grefve Hamiltons, herr Pehrssons och herr Jonssons motioner, måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa utredning, huruvida ej befrielse eller lindring i fråga om värnpliktens fullgörande i fredstid må kunna beredas från främmande land till Sverige återinflyttade svenskfödda män, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kan föranleda.

Stockholm den 17 februari 1908.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herr *Lindhagen* mot viss del af utskottets motivering.

Herr *Lilliesköld* har begärt få antecknad, att han inom utskottet icke deltagit i detta ärendes behandling, i hvad det afser medgifvande af befrielse eller lindring i värnplikts fullgörande.
